

บทที่ 4

ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า และข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์

4.1 ตลาดข้าวล่วงหน้าของต่างประเทศ

ตลาดล่วงหน้าในต่างประเทศที่มีการซื้อขายข้าวล่วงหน้า ปัจจุบันมีเพียงตลาดล่วงหน้าในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ Chicago Board of Trade (CBOT) เท่านั้น ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2391 เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนอนุพันธ์ที่เก่าแก่ที่สุดของโลก โดยสินค้าเริ่มแรกที่มีการซื้อขายเป็นสินค้าเกษตร ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวโพด และข้าวโอ๊ต ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้เริ่มมีการซื้อขายสัญญาทางการเงินขึ้น รวมทั้งได้มีการซื้อขายสัญญาล่วงหน้า (futures contracts) และตราสารสิทธิ (options) ของอุตสาหกรรมดาว์โจนส์ (The Dow Jones Industry)

หน้าที่ของ Chicago Board of Trade คือ การจัดหาตลาดสัญญา (contracts markets) ให้กับสมาชิก โดยรวบรวมข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ ตลอดวันที่ทำการซื้อขายเผยแพร่แก่ผู้ซื้อและผู้ขาย รวมถึงการจัดการด้านความเสี่ยง (hedging) ซึ่งสินค้าเกษตรที่มีปริมาณการซื้อขายในปัจจุบันมากที่สุด ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเหลืองป่น น้ำมันถั่วเหลือง ข้าวสาลี ข้าวโอ๊ต และข้าวเปลือก ตามลำดับ

4.2 ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย

ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยเปิดซื้อขายอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่วันที่ 28 พฤษภาคม 2547 ซึ่งเป็นตลาดแห่งแรกและแห่งเดียวในภูมิภาคเอเชีย ที่ทำการซื้อขายล่วงหน้าข้าวขาว 5%

4.2.1 ความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องมีสินค้าเกษตรล่วงหน้า

ประเทศไทยมีความจำเป็นที่ต้องมีตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าขึ้น เนื่องจากลักษณะของการส่งมอบสินค้าทันที (spot trading) และการซื้อขายแบบส่งมอบสินค้าวันข้างหน้า (forward trading) ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยมีสาเหตุมาจาก

4.2.1.1 ความไม่แน่นอนของปริมาณผลผลิตและราคา ยกตัวอย่างเช่น ปีใดมีผลผลิตมาก ราคาสินค้าเกษตรจะตกต่ำ ปีใดมีผลผลิตน้อย ราคา ก็จะสูง และความไม่แน่นอนของการเปลี่ยนแปลงสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้เกษตรกรไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริงว่าควรจะผลิตใน

ปริมาณมากน้อยเพียงใด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4.2.1.2 ผลผลิตทางการเกษตรมักจะออกสู่ตลาดพร้อมกันในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ทำให้ผลผลิตล้นตลาด ราคาจึงตกต่ำส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกษตรกรไม่มีคลังสินค้า (เช่น ยุ้งฉาง ไซโล เป็นต้น) ไว้รองรับให้เพียงพอกับผลผลิตที่จะออกสู่ตลาด

4.2.1.3 ระบบการค้าที่มีการซื้อขายสินค้าจริง ยังอยู่ในวงการค้าของผู้ค้าเพียงไม่กี่ราย โดยเฉพาะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ จะตกอยู่กับพ่อค้าคนกลาง

4.2.1.4 ระบบข้อมูลข่าวสาร ขาดความแม่นยำ ไม่รวดเร็ว และไม่ทั่วถึง ดังนั้นจึงมีการพัฒนาจัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้าขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

4.2.2 หน้าที่ของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย

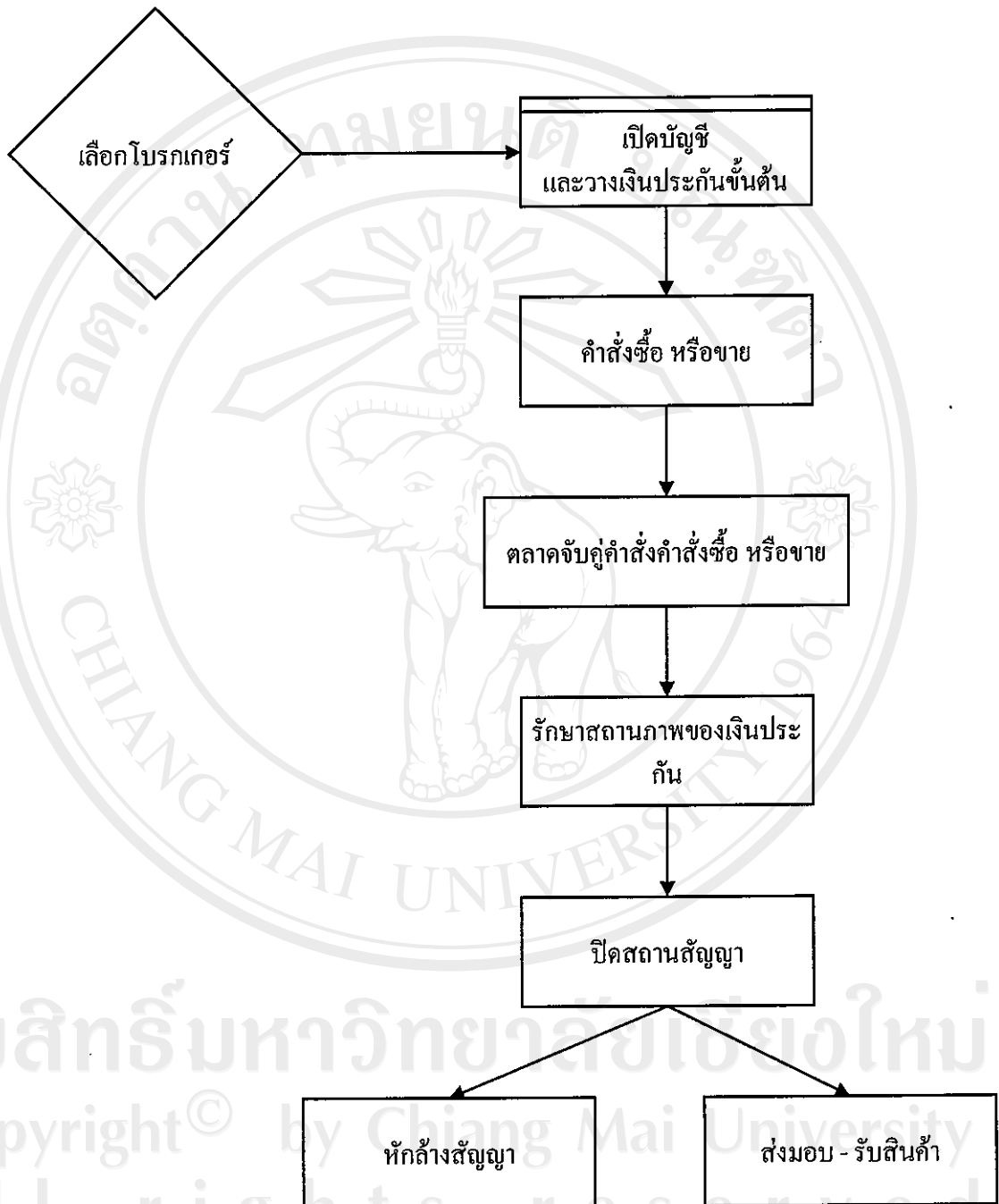
ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นศูนย์กลางในการตกลงซื้อหรือขายสินค้าเกษตรที่มีการส่งมอบในอนาคตตามประเภท ชนิด ราคา ปริมาณ คุณภาพ สถานที่ส่งมอบ และระยะเวลาที่กำหนดมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการดูแลการซื้อขาย โดยตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าจะมีรายได้จากค่าบริการการซื้อขายในตลาด ให้กับสมาชิก ซึ่งจะดำเนินการภายใต้กฎระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ไม่ว่าจะเป็นสัญญาซื้อขาย การชำระราคาการวางเงินประกัน การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงขึ้นลงสูงสุด ที่ทำการซื้อขายในแต่ละวัน และการกำหนดปริมาณซื้อสุทธิหรือลูกค้าต่างๆ เป็นต้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

รูป 4.1 กลไกการทำงานของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า

ที่มา : ตลาดล่วงหน้ากระเทียมสายพันธุ์ใหม่ (2547)

4.3 ข้อกำหนดและมาตรฐานสินค้าที่ซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าของข้าวขาว 5% และข้าวขาว 5% ประเภทข้อตกลงขนาดเล็ก

ตาราง 4.1 ความเหมือนกันระหว่าง WR5 กับ WR5-M

รายการ	WR5 และ WR5-M
คุณภาพสินค้าที่ส่งมอบ	ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ตามมาตรฐานกระทรวงพาณิชย์
วิธีการซื้อขาย	Computerized continuous trading
ราคาซื้อขาย	บาท / กิโลกรัม
อัตราการขึ้นลงของราคา (ช่วงราคา)	0.02 บาท / กิโลกรัม
อัตราการขึ้นลงของราคาสูงสุดประจำวัน	0.28 บาท / กิโลกรัม
เวลาซื้อขาย	ช่วงเช้า : 10.30 น. ถึง 12.00 น. ช่วงบ่าย : 13.30 น. ถึง 15.00 น.
เดือนที่ครบกำหนดส่งมอบ	ทุกเดือนติดต่อกัน ไม่เกิน 6 เดือน
วันซื้อขายสุดท้าย	วันทำการที่ 5 ของเดือนส่งมอบ
วันส่งมอบเดือนสุดท้าย	วันทำการสุดท้ายของเดือนส่งมอบ

ที่มา : ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (2549)

- หมายเหตุ :
1. อัตราการขึ้นลงของราคาสูงสุดประจำวัน สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ตามหลักเกณฑ์การปรับอัตราขึ้นลงของราคาสูงสุดประจำวัน
  2. WR5 คือ ข้าวขาว 5% (White Rice 5%)
  3. WR5-M คือ ข้าวขาว 5% ประเภทข้อตกลงขนาดเล็ก (Mini-Sized of White Rice 5%)

ตาราง 4.2 ความแตกต่างระหว่าง WR5 กับ WR5-M

รายการ	WR5	WR5-M
หน่วยการซื้อขาย	15,000 กก./หน่วยการซื้อขาย	5,000 กก./หน่วยการซื้อขาย
จำนวนการถือครอง	ไม่เกิน 200 ช่อตกลงในเดือนส่งมอบ ไม่เกิน 1,000 ในเดือนส่งมอบ	ไม่เกิน 600 ช่อตกลงในเดือนส่งมอบ ไม่เกิน 3,000 ในเดือนส่งมอบ
เงื่อนไขการรับมอบ-ส่งมอบ	ผู้ขายเป็นผู้กำหนดคลังสินค้า	ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดคลังสินค้า
อัตราเงินประกัน	มากกว่าของ WR5-M	น้อยกว่าของ WR5
อัตราส่วนเพิ่ม หรือลดคุณภาพ	ไม่มี	มีส่วนลดและส่วนเพิ่มคุณภาพ
วิธีการส่งมอบ จุดส่งมอบ และเงื่อนไขการส่งมอบ	ส่งมอบข้าวขาว 5% ณ คลังสินค้าซึ่งตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่ตลาดรับรอง	ส่งมอบข้าวขาว 5% ณ คลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนด ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีระยะทางไม่เกิน 100 กิโลเมตร จากกรุงเทพมหานคร

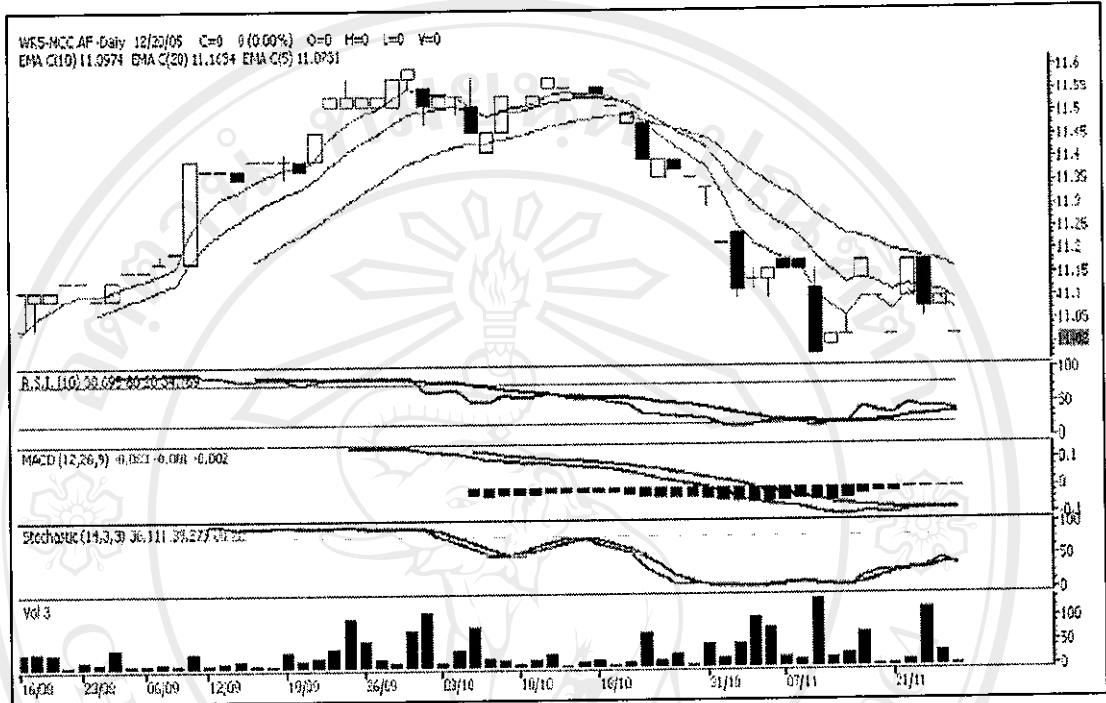
ที่มา : ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (2549)

หมายเหตุ : 1. WR5 คือ ข้าวขาว 5% (White Rice 5%)

2. WR5-M คือ ข้าวขาว 5% ประเภทช่อตกลงขนาดเล็ก (Mini-Sized of White Rice 5%)

4.4 สถานการณ์ข้าวขาว 5% ประเภทข้อตกลงขนาดเล็ก

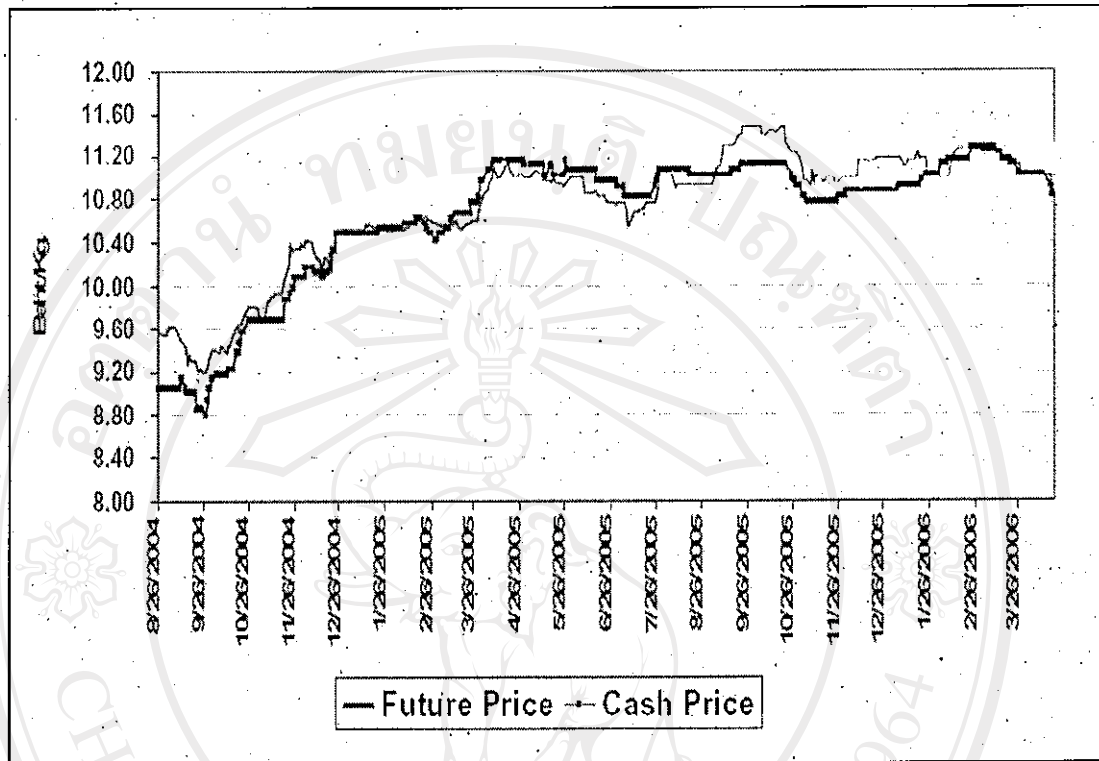
รูป 4.2 การซื้อขายล่วงหน้าข้าวขาว 5% ประเภทข้อตกลงขนาดเล็ก ในปี พ.ศ. 2548

ที่มา : Reap Asia (21 เมษายน 2549)

จากรูป 4.2 แสดงรายงานสรุปการซื้อขายล่วงหน้าข้าวขาว 5% ประเภทข้อตกลงขนาดเล็ก เนื่องจากสินค้าเกษตร จะมีลักษณะของฤดูกาล (seasonality) ยกตัวอย่างเช่น ในฤดูกาลเพาะปลูกของปี พ.ศ. 2548 เกือบทุกภาคมีปริมาณน้ำฝนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ข้าวมีการเจริญเติบโตดี ประกอบกับภาครัฐบาลให้การสนับสนุนทั้งตลาดและราคา โดยหาตลาดในการส่งออกข้าวให้เพิ่มขึ้น รวมทั้งนโยบายรับจำนำข้าวเป็นแรงจูงใจให้กับเกษตรกร ทำให้ภาพรวมของผลผลิตเพิ่มขึ้น และราคาก็สูงขึ้น

รูป 4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างราคาในตลาดล่วงหน้าและราคาซื้อขายจริง

ที่มา : Reap Asia (21 เมษายน 2549)

จากรูป 4.3 แสดงราคาซื้อขายล่วงหน้ากับราคาซื้อขายจริง เมื่อถึงระยะเวลาของเดือนส่งมอบ ถ้าราคาซื้อขายล่วงหน้าต่ำกว่าราคาซื้อขายจริง จะมีผู้สนใจเข้ามาทำกำไร ในราคาที่แตกต่างกัน 2 ตลาด เมื่อมีผู้สนใจเข้ามาทำการซื้อขายเป็นจำนวนมาก ก็อาจจะทำให้ราคาซื้อขายล่วงหน้าเพิ่มขึ้น และราคาซื้อขายจริงต่ำลง จนกระทั่งราคาทั้ง 2 ตลาด มีความใกล้เคียงกันมาก หรือเท่ากัน ก็จะไม่มีโอกาสในการทำกำไรจากการซื้อขายล่วงหน้า

ตาราง 4.3 สรุปการซื้อขายล่วงหน้าข้าวขาว 5% ประเภทข้อตกลงขนาดเล็ก

หน่วย : บาท/กก.

เดือนส่งมอบ	เปิด	ต่ำสุด	สูงสุด	ราคายุติ	เปลี่ยนแปลง	ปริมาณการซื้อขาย	สัญญาคงค้าง
เม.ย. 49				10.76		0	0
พ.ค. 49				10.76		0	0
มี.ย. 49				10.76		0	0
ก.ค. 49				10.76		0	0
ส.ค. 49				10.76		0	0
ก.ย. 49				10.76		0	0

ที่มา : ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (2549)

หมายเหตุ : ราคายุติ คือ ราคาเสถียรสัญญาล่วงหน้า (settlement prices)

จากตาราง 4.3 แสดงสรุปภาวะการซื้อขายข้อตกลงล่วงหน้าของข้าวขาว 5% ประเภทข้อตกลงขนาดเล็ก ซึ่งมีราคาส่งมอบสินค้าในเดือนพฤษภาคม มิถุนายน กรกฎาคม สิงหาคม กันยายน และตุลาคม 2549 โดยยุติที่ราคา 10.76 บาท/กก. ไม่มีการซื้อขาย โดยมีข้อตกลงหรือสัญญาคงค้าง (Open Interest) อยู่ 0 ข้อตกลง ดังนั้นคิดเป็นปริมาณการซื้อขายรวม 0 หน่วยซื้อขาย

4.5 สถานการณ์และแนวโน้มการค้าข้าว

ตาราง 4.4 สถานการณ์ปัจจุบันของข้าว

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ปีการเพาะปลูก		2546/47	2547/48	2548/49
โลก	ผลผลิต	391.38	402.68	410.98
	การบริโภค	415.59	414.16	413.9
	การส่งออก	27.12	28.42	27.49
ประเทศไทย	ผลผลิต	18.01	17.36	22.31
	การบริโภค	9.47	9.48	9.50
	การส่งออก	10.14	7.27	7.30

ที่มา : Reap Asia (2549)

4.5.1 สถานการณ์และแนวโน้มการค้าข้าวของโลก

สถานการณ์การผลิต ปี 2547/48 ผลผลิตข้าวโลกมีปริมาณ 402.68 ล้านตันข้าวสาร และการบริโภคข้าวมีปริมาณ 414.16 ล้านตันข้าวสาร โดยประเทศฟิลิปปินส์มีการนำเข้าข้าวมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ไนจีเรีย ซาอุดีอาระเบีย เซเนกัล อิหร่าน และอิรัก ตามลำดับ สำหรับประเทศไทยมีการส่งออกข้าวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26 ของส่วนแบ่งตลาดข้าวโลก

แนวโน้มการผลิตและการค้าข้าวโลกในปี พ.ศ. 2549 คาดการณ์ว่า ผลผลิตข้าวของปี 2548/49 จะมีประมาณ 410.98 ล้านตันข้าวสาร จะเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกร้อยละ 1.0 ขณะที่การบริโภคข้าวโลกจะลดลงเหลือประมาณ 413.9 ล้านตันข้าวสาร จึงส่งผลให้การค้าข้าวของโลกลดลงด้วย ซึ่งประเทศผู้ผลิตข้าว ที่มีปริมาณการผลิตสูงขึ้น ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย และบังกลาเทศ เป็นต้น ส่วนประเทศที่มีการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้น ได้แก่ ปากีสถาน ไทย พม่า ออสเตรเลีย และประเทศแถบ Sub-Saharan Africa เป็นต้น

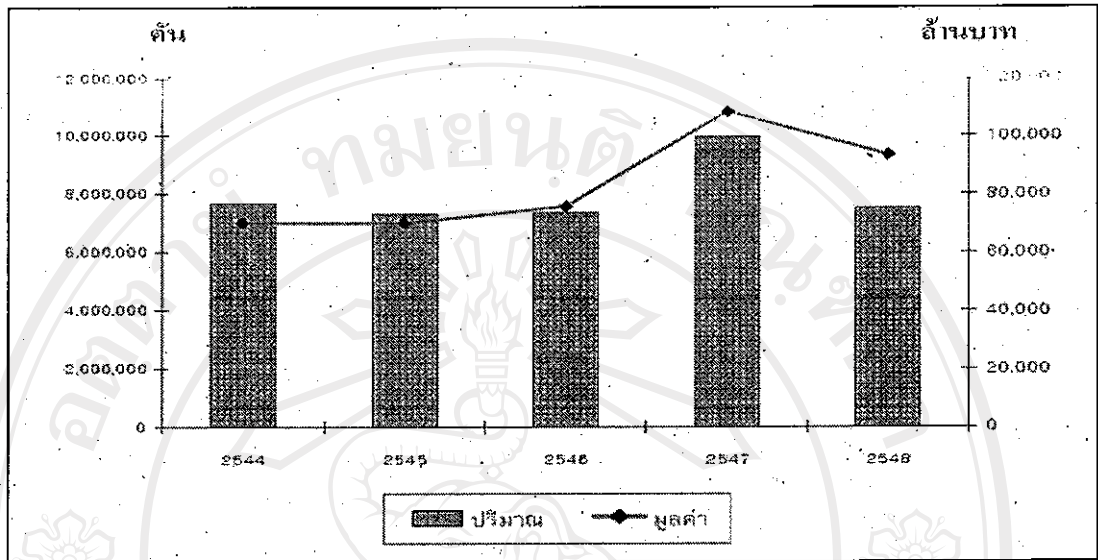
4.5.2 สถานการณ์และแนวโน้มการค้าข้าวของไทย

สถานการณ์การผลิต ปี 2547/48 ผลผลิตข้าวไทยมีปริมาณ 28.558 ล้านตันข้าวเปลือก จำแนกเป็นข้าวนาปีปริมาณ 22.670 ล้านตันข้าวเปลือก และข้าวนาปรังปริมาณ 5.888 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งผลผลิตข้าวรวมได้ลดลงจากปี 2546/47 คิดเป็นร้อยละ 3.1 เนื่องจากปัญหาภัยแล้ง

สำหรับฤดูกาลผลิตปี 2548/49 นี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้คาดการณ์เบื้องต้นว่า ผลผลิตข้าวจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศส่งผลให้มีปริมาณน้ำฝนตกมาก ในช่วงเดือนกันยายน ถึงตุลาคม 48 ทำให้ในปี พ.ศ. 2548 การส่งออกข้าวมีปริมาณ และมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.9 และ 37.8 ตามลำดับ ดังรูป 4.4

สำหรับปี พ.ศ. 2549 กระทรวงพาณิชย์กำหนดเป้าหมายการส่งออกข้าวมีปริมาณ 7.5 ล้านตันข้าวสาร หรือมูลค่าประมาณ 2,348 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ราคาส่งออกเฉลี่ยตันละ 313 เหรียญสหรัฐฯ)

รูป 4.4 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวของไทย

ที่มา : ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (2549)